

Ryszard A. STEFAŃSKI*

Środki zabezpieczające w znowelizowanym kodeksie karnym

1. Wprowadzenie

Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹ dokonano gruntownej rekonstrukcji systemu środków zabezpieczających. O rozległości zmian świadczy fakt, że w rozdziale X k.k. regulującym środki zabezpieczające zostały zamieszczone przepisy o całkowicie innej treści. Zmiany te – jak wskazano w uzasadnieniu projektu tej ustawy – „polegają zarówno na odmiennym niż dotychczas sposobie unormowania środków zabezpieczających, jak i na modyfikacji ich katalogu”². Trafnie w doktrynie podkreśla się, że są bardzo znaczące i można je określić, na tle dotychczasowych tendencji rozwoju tej instytucji na gruncie krajowym, mianem rewolucyjnych³ lub głębokich pod względem ilościowym i ciężaru gatunkowego oraz układu normowanych kwestii⁴.

2. Cel środków zabezpieczających

Środki zabezpieczające – jak wskazano w uzasadnieniu projektu noweli – służą zabezpieczeniu społeczeństwa przed zagrożeniem porządku prawnego przez sprawcę czynu zabronionego:

1) który nie może być ukarany ze względu na brak winy, np. z powodu niepoczytalności;

---

* Uczelnia Łazarskiego w Warszawie, e-mail: sterysz@interia.pl

¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 396, dalej: nowela.

² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2393, s. 31, <http://www.sejm.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393> (14.12.2015).

³ T. Kalisz, A. Kwieciński, *Projektowane zmiany w zakresie stosowania i wykonywania leczniczych środków zabezpieczających (uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw w wersji z 17 kwietnia 2014 r.)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 83, s. 24; A. Wilkowska-Płóciennik, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015, s. 577.

⁴ J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 346.

2) wobec których zachodzi uzasadniona obawa, że pomimo ukarania w dalszym ciągu będzie popełniać przestępstwa;

3) który nie może być ukarany dostatecznie surowo ze względu na granicę stopnia winy, a zachodzi potrzeba realizacji względów izolacyjnych lub prewencyjnych⁵. Ich rolą nie jest zadawanie sprawcy dolegliwości, a zabezpieczenie społeczeństwa przed zagrożeniem, jakie może stwarzać w przyszłości.

3. Zasady orzekania środków zabezpieczających

Stosowanie środków zabezpieczających jest oparte na:

1) zasadzie konieczności⁶, wyrażającej się w tym, że:

a) orzeczenie środka zabezpieczającego jest dopuszczalne w wypadku, gdy jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a inne środki prawne określone w tym kodeksie lub orzeczone na podstawie innych ustaw nie są wystarczające (art. 93b § 1 k.k.). Sąd powinien rozważyć w należyty sposób, czy prawdopodobieństwo popełnienia przez sprawcę nowego czynu zabronionego może być zredukowane w drodze leczenia bez orzeczenia środka zabezpieczającego⁷. Orzeczenie środka zabezpieczającego winno być zawsze poprzedzone dogłębną analizą okoliczności uzasadniających konieczność sięgania po ten środek i przede wszystkim dokonaniem ustaleń wskazujących niezbędną tego środka;

b) orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym (art. 93a § 1 pkt 4 k.k.) jest możliwe jedynie, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości (art. 93b § 1 *in fine* k.k.)⁸;

c) sąd może zmienić orzeczony wobec sprawcy środek zabezpieczający lub sposób jego wykonywania, jeżeli poprzednio orzeczony środek stał się nieodpowiedni lub jego wykonywanie nie jest możliwe (art. 93b § 3 *in fine* k.k.)⁹;

d) należy uchylić środek zabezpieczający, gdy dalsze jego stosowanie nie jest już konieczne (art. 93b § 2 k.k.);

⁵ Uzasadnienie rządowego..., s. 30–31.

⁶ Tak jest określona w uzasadnieniu projektu noweli (Uzasadnienie rządowego..., s. 32, a także A. Wilkowska-Płóciennik, *op. cit.*, s. 579; A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków zabezpieczających w nowelizacji Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r. Wprowadzenie do dyskusji*, „Palestra” 2015, nr 7–8, s. 117), a w literaturze jest uznawana za zasadę subsydiarności (P. Góralski, *Środki zabezpieczające w polskim prawie karnym*, Warszawa 2015, s. 558; I. Zduński, *Środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 3, s. 52, *idem*, *Nowelizacja środków zabezpieczających w świetle osiągnięć współczesnej psychiatrii*, [w:] *Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 roku. Wybrane zagadnienia*, red. D. Kala, I. Zgoliński, Warszawa 2015, s. 91) lub zasadę niezbędności/konieczności (A. Barczak-Oplustil, [w:] *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015, s. 674).

⁷ Wyrok SN z dnia 8 grudnia 2004 r. – II KK 210/04, OSN, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10, poz. 2.

⁸ I. Zduński, *Środki zabezpieczające...*, s. 54.

⁹ Możliwość tę traktuje się jak przejaw zasady wymienności, P. Góralski, *op. cit.*, s. 558.

2) zasadzie proporcjonalności, polegającej na tym, że środek zabezpieczający i sposób jego wykonywania powinien być odpowiedni do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić, oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia, a także uwzględniać potrzeby i postępy w terapii lub terapii uzależnień (art. 93b § 3 k.k.). Środek zabezpieczający ma być stosowany ze względu na czyn, który może zostać popełniony przez sprawcę w przyszłości, oraz prawdopodobieństwo jego popełnienia¹⁰.

Zasady te dotyczą wszystkich środków zabezpieczających. Ustawa dopuszcza orzeczenie wobec tego samego sprawcy więcej niż jednego środka zabezpieczającego¹¹. Kumulacja środków zabezpieczających jest możliwa przy zachowaniu zasad konieczności i proporcjonalności co do wszystkich orzekanych środków (art. 93b § 4 k.k.).

Orzeczenie środka zabezpieczającego jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy:

- 1) sprawca popełnił czyn zabroniony;
- 2) jest to konieczne dla zapobieżenia popełnieniu czynu zabronionego.

Niedopuszczalne jest stosowanie środków zabezpieczających nawet w razie popełnienia czynu o znacznym stopniu społecznej szkodliwości, jeśli nie zachodzi prawdopodobieństwo popełnienia przez sprawcę ponownie czynu zabronionego. Nie można też orzec środka zabezpieczającego w wypadku, gdy sprawca nie popełnił jeszcze czynu zabronionego, chociażby zachodziło duże prawdopodobieństwo jego popełnienia, i to nawet o znacznym stopniu społecznej szkodliwości. Kodeks karny nie zawiera środków zabezpieczających predeliktualnych, stosowanych wyłącznie z obawy popełnienia przez określoną osobę czynu zabronionego¹². Wynika to z tego, że celem środków zabezpieczających jest zapobieżenie ponownemu popełnieniu czynu zabronionego. Wskazuje na to użyty w art. 93b § 1 k.k. zwrot „ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego”, który trzeba interpretować w ten sposób, że sprawca popełnił już czyn zabroniony. Słowo „ponownie” oznacza „odbywając się po raz kolejny, wykonując coś na nowo; powtórnie”¹³.

Ustawa nie uzależnia zastosowania środka zabezpieczającego od stopnia społecznej szkodliwości popełnionego czynu, z wyjątkiem pobytu w zakładzie psychiatrycznym (art. 93b § 1 k.k.), a jedynie od stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić. W art. 93b § 3 k.k. warunkuje się orzeczenie takiego środka zabezpieczającego, który jest odpowiedni do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który sprawca może popełnić. Nie określa jednak, jaki to ma być stopień, z wyjątkiem pobytu w zakładzie psychiatrycznym, dla którego orzeczenie jest wymagane, by czyn zabroniony, któremu ma zapobiec zastosowanie tego środka, był o znacznej społecznej szkodliwości (art. 93b § 1 *in fine* k.k.). Ponadto ustawa wymaga dla orzeczenia

¹⁰ A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków...*, s. 117.

¹¹ W literaturze możliwość łącznia środków zabezpieczających uznaje się za zasadę kumulowania środków zabezpieczających, P. Góralski, *op. cit.*, s. 558; J. Majewski, *op. cit.*, s. 355.

¹² M. Mozgawa, [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, s. 273.

¹³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 30, Poznań 2001, s. 352.

pobytu w zakładzie psychiatrycznym, by popełniony czyn zabroniony był także w znacznym stopniu społecznie szkodliwy¹⁴. W art. 93b § 1 *in fine* k.k. jest mowa o zapobieżeniu ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości. Oznacza to, że jest istotny stopień społecznej szkodliwości zarówno czynu, w związku z którym orzekany jest środek zabezpieczający, jak i tego, który może być popełniony w przyszłości.

W literaturze przewiduje się, że brak wymogu co do pozostałych środków zabezpieczających, by znaczny był stopień społecznej szkodliwości czynu, który sprawca może popełnić, doprowadzi do zwiększenia stosowania środków zabezpieczających¹⁵. Zwraca się też uwagę, że akcentowanie przesłanki „znacznej społecznej szkodliwości” podnosiłoby jeszcze wyżej poprzeczkę oceny zasadności stosowania środków zabezpieczających, a pod znakiem zapytania stawiałoby ich praktyczne stosowanie wobec sprawców przestępstw drobnych lub nawet średnich, lecz często uciążliwych dla otoczenia. Jednakże stopień społecznej szkodliwości należy uwzględnić i wziąć go pod uwagę przy wyborze odpowiedniego do tego stopnia środka¹⁶.

Dokonując oceny stopnia społecznej szkodliwości czynu, który sprawca może popełnić, bierze się pod uwagę okoliczności wymienione w art. 115 § 1 k.k., a drugorzędne znaczenie ma zagrożenie ustawowe przewidziane w sankcji danego przepisu typizującego czyn zabroniony. Niewątpliwie na ocenę tę nie rzuca samo ustawowe zagrożenie, lecz stanowi ono istotny czynnik, skoro ustawodawca, konstruując sankcje, ma na uwadze abstrakcyjny stopień społecznej szkodliwości.

W doktrynie wyodrębnia się jeszcze zasadę *ultima ratio* środków zabezpieczających oraz zasadę wysłuchania biegłego¹⁷. Pierwsza z tych zasad mieści się w zasadzie konieczności, a druga nie jest zasadą, a jedynie czynnością.

4. Katalog środków zabezpieczających

Kodeks karny przewiduje dwie kategorie środków zabezpieczających: 1) środki zabezpieczające *sensu stricto* (art. 93a § 1 k.k.) oraz 2) środki zabezpieczające o charakterze dualistycznym (art. 93a § 2 k.k.), dotychczas określane mianem środków zabezpieczających administracyjnych.

Katalog środków zabezpieczających *sensu stricto* obejmuje: 1) elektroniczną kontrolę miejsca pobytu, 2) terapię, 3) terapię uzależnień, 4) pobyt w zakładzie psychiatrycznym (art. 93a § 1 k.k.). Środki te usystematyzowane są na podstawie kryterium zakresu ingerencji w sferę wolności jednostki od najłagodniejszych do najbardziej ingerujących¹⁸. Chodzi o abstrakcyjnie ujęte sto-

---

¹⁴ A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków...*, s. 118; P. Zakrzewski, [w:] *Nowelizacja prawa...*, s. 708.

¹⁵ T. Kalisz, A. Kwieciński, *op. cit.*, s. 28.

¹⁶ I. Zduński, *Środki zabezpieczające...*, s. 55.

¹⁷ A. Barczak-Oplustil, [w:] *Nowelizacja prawa...*, s. 681–685.

¹⁸ *Uzasadnienie rządowego...*, s. 32.

pień ingerencji w sferę wolności jednostki¹⁹; nie o dolegliwość, ale o uszczerbek w prawach podmiotowych osoby, wobec której stosowany jest środek zabezpieczający²⁰.

Dopełniają go występujące w charakterze środków zabezpieczających środki karne określone w art. 39 pkt 2–3 k.k.

4.1. Elektroniczna kontrola miejsca pobytu

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu nie jest wyłącznie środkiem zabezpieczającym, ale także jednym z obowiązków wchodzących w zakres kary ograniczenia wolności. Kara ograniczenia wolności – zgodnie z art. 34 § 1a pkt 2 k.k. – polega na obowiązku pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu, z zastosowaniem systemu dozoru elektronicznego. Kontrola przestrzegania pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu odbywa się za pomocą tego systemu dozoru. W systemie dozoru elektronicznego kontrolowane jest też zachowanie skazanego, wobec którego orzeczono zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 41a k.k.).

Środkami technicznymi służącymi do wykonywania dozoru elektronicznego są: 1) centrala monitorowania; 2) system teleinformatyczny, za pomocą którego podmiot prowadzący centralę monitorowania, podmiot dozoru, sądy, sądowi kuratorzy zawodowi i inne uprawnione podmioty przetwarzają informacje związane z organizowaniem i kontrolowaniem wykonywania kar w systemie dozoru elektronicznego (system komunikacyjno-monitorujący); 3) nadajniki; 4) rejestratory stacjonarne i przenośne (art. 43f § 1 k.k.w.). Sprawca, wobec którego orzeczono elektroniczną kontrolę miejsca pobytu tytułem środka zabezpieczającego, ma obowiązek poddania się nieprzerwanej kontroli miejsca swojego pobytu sprawowanej za pomocą urządzeń technicznych, w tym noszonego nadajnika (art. 93e k.k.)²¹.

Elektroniczna kontrola miejsca pobytu stosowana tytułem środka zabezpieczającego ma służyć zapobieżeniu ponownego popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego i w związku z tym nie znajduje uzasadnienia normatywnego twierdzenie, że środek ten może być stosowany z uwagi na konieczność kontroli wykonywania przez sprawcę środków karnych i środków probacyjnych²².

4.2. Terapia

Terapia jest procesem przywracania zdrowia chorym ludziom za pomocą różnorodnych środków i zabiegów, a także sposobów i metod leczenia²³. Obej-

¹⁹ J. Majewski, *op. cit.*, s. 350.

²⁰ A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków...*, s. 117–118.

²¹ Zob. S. Lelental, *Dozór elektroniczny w świetle rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 4 kwietnia 2014 r.*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 83, s. 5–21.

²² P. Zakrzewski, [w:] *Nowelizacja prawa...*, s. 700–702.

²³ *Praktyczny słownik...*, s. 396

muje wszelkie metody postępowania mające na celu przywrócenie zdrowia²⁴. Ze względu na to, że art. 93c k.k. wiąże orzeczenie środka zabezpieczającego ze stwierdzeniem u sprawcy choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych (pkt 1 i 2), zaburzeń preferencji seksualnych (pkt 3), zaburzeń osobowości (pkt 4) – chodzi o przywrócenie zdrowia psychicznego. W uzasadnieniu projektu noweli podkreślono, że pojęcie to obejmuje procedury postępowania od psychoedukacji po zaawansowaną psychoterapię²⁵. Psychoterapia jest zbiorem technik leczących lub pomagających leczyć rozmaite schorzenia i problemy natury psychologicznej. Jest metodą z wyboru w leczeniu zaburzeń nerwicowych, depresyjnych, lękowych oraz zaburzeń osobowości.

Sprawca, wobec którego orzeczono terapię, ma obowiązek stawiennictwa we wskazanej przez sąd placówce w terminach wyznaczonych przez lekarza psychiatrę, seksuologa lub terapeutę i poddania się terapii farmakologicznej zmierzającej do osłabienia popędu seksualnego, psychoterapii lub psychoedukacji w celu poprawy jego funkcjonowania w społeczeństwie (art. 93f § 1 k.k.). Sąd nie określa rodzaju terapii, a czyni to lekarz psychiatra, seksuolog lub terapeuta, który określa też sposób jej przeprowadzenia. „Powinna ona być – jak podkreśla się w doktrynie – realizowana zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej i psychologicznej z uwzględnieniem wszystkich współczesnych zasad i procedur, w ramach systemu, który ze swej natury i adekwatnie do aktualnego stanu nauki ma charakter kompleksowego i interdyscyplinarnego modelu leczenia”²⁶.

4.3. Terapia uzależnień

Terapia uzależnień obejmuje proces terapeutyczny mający na celu reedukację i resocjalizację jednostki uzależnionej; ma doprowadzić do zaprzestania lub zmniejszenia częstotliwości przyjmowania substancji psychoaktywnych, do redukcji szkód, powrotu do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie tych jednostek, które wykazywały dysfunkcję.

Sprawca, wobec którego orzeczono terapię uzależnień, ma obowiązek stawiennictwa we wskazanej przez sąd placówce leczenia odwykowego w terminach wyznaczonych przez lekarza i poddania się leczeniu uzależnienia od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka (art. 93f § 2 k.k.).

4.4. Pobyt w zakładzie psychiatrycznym

Pobyt w zakładzie psychiatrycznym polega na umieszczeniu sprawcy w zakładzie psychiatrycznym, w którym podmiot leczniczy udziela świadczeń opie-

²⁴ *Mała encyklopedia medycyny*, t. 2, Warszawa 1989, s. 583.

²⁵ *Uzasadnienie rządowego...*, s. 32.

²⁶ J.K. Gierowski, [w:] *System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, red. L.K. Paprzycki, t. 7, Warszawa 2012, s. 41–42.

ki zdrowotnej w zakresie opieki psychiatrycznej (art. 200 § 1 k.k.w.). Ze względu na to, że jest to najsurowszy środek zabezpieczający, został uregulowany – o czym niżej – w szczególny sposób.

4.5. Środki o charakterze administracyjnym

W charakterze środków zabezpieczających mogą być orzeczone tylko niektóre środki karne, mianowicie: 1) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej; 2) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi; 3) zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu; 4) zakaz wstępu na imprezę masową; 5) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych; 6) nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym; 7) zakaz prowadzenia pojazdów, które mogą być orzekane tytułem środka zabezpieczającego wobec osób niepodlegających ukaraniu (art. 93a § 2 k.k.).

W art. 93a § 2 k.k. brak jest odesłania do art. 45a k.k., przewidującego orzeczenie przypadku, jeżeli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania lub stwierdzenia, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności albo jeżeli zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego. Kwestia charakteru przypadku orzekanego na podstawie art. 45a k.k. wywołała spór w doktrynie. Twierdzi się, że:

- a) nie jest środkiem zabezpieczającym²⁷;
- b) jest rodzajem następstwa prawnokarnego popełnienia czynu zabronionego o nieokreślonej naturze jurydycznej, gdyż nie mieści się w żadnej z istniejących kategorii, skoro nie został w wymieniony w katalogu środków karnych oraz w rozdziale poświęconym środkom zabezpieczającym²⁸;
- c) jest środkiem zabezpieczającym, za czym mają przemawiać przesłanki jego orzekania²⁹.

Nadaniu temu przypadkowi charakteru takiego właśnie środka zdaje się stać na przeszkodzie dokonany przez ustawodawcę zbieg legislacyjny polegający na pominięciu go w art. 99 § 1 k.k. zawierającym katalog środków zabezpieczających o charakterze administracyjnym. Niewątpliwie jest to ważki argument, ale o charakterze formalnym i z tego powodu nie jest najważniejszy. O charakterze określonej instytucji decyduje jej istota i zawartość merytoryczna, a nie umieszczenie przepisu ją regulującego w określonym rozdziale aktu

²⁷ J. Raglewski, [w:] *Nowelizacja prawa...*, s. 172; M. Pyrcak, [w:] *Nowelizacja prawa...*, s. 733; J. Majewski, *op. cit.*, s. 138.

²⁸ J. Raglewski, *Przypadek i środki kompensacyjne w projektowanej nowelizacji Kodeksu karnego*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2014, z. specjalny (13), s. 126–127.

²⁹ R.A. Stefański, [w:] *Kodeks karny. Komentarz...*, s. 355; M. Kulik, M. Mozgawa, [w:] *Kodeks karny. Komentarz ...*, s. 167.

prawnego. Tożsamość przesłanek z tymi, jakie zawierał uchylony art. 100 k.k., pozwala, wbrew systematyce kodeksowej, nadal traktować ten przepadek jako środek zabezpieczający. W literaturze zasadnie twierdzi się, że mimo przeniesienia omawianej konstrukcji przypadku z rozdziału o środkach zabezpieczających do nowego rozdziału Va, z uwagi na istotne podobieństwo brzmienia przepisu art. 45a z poprzednio obowiązującym art. 100 k.k., nadal aktualna pozostaje większość uwag podnoszonych na gruncie poprzedniego stanu prawnego³⁰. Słusznie zwraca się uwagę, że w tym wypadku przepadek pełni funkcję zabezpieczającą i może być orzeczony ze względu na potrzebę ochrony porządku prawnego w celu uniemożliwienia sprawcy czynu zabronionego korzystania z przedmiotów pochodzących z tego czynu lub służących do jego popełnienia, a także z przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie lub przewóz są zabronione, oraz czerpania korzyści płynących z popełnienia czynu zabronionego w sytuacji, kiedy skazanie sprawcy jest niemożliwe albo niecelowe³¹.

5. Przesłanki orzekania środków zabezpieczających

Środki zabezpieczające – zgodnie z art. 93c k.k. – można orzec wobec sprawcy:

1) co do którego umorzono postępowanie o czyn zabroniony popełniony w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k.;

2) w razie skazania za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 31 § 2 k.k.;

3) w razie skazania za przestępstwo określone w art. 148, art. 156, art. 197, art. 198, art. 199 § 2 lub art. 200 § 1, popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych;

4) w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego jej zawieszenia za umyślne przestępstwo określone w rozdziale XIX, XXIII, XXV lub XXVI k.k., popełnione w związku z zaburzeniem osobowości o takim charakterze lub nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia;

5) w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

W literaturze wskazuje się, że ustawodawca przesłanki stosowania środków zabezpieczających określił na podstawie kryterium podmiotowego³². Analiza art. 93c k.k. wskazuje, że przesłanki te mają charakter mieszany. Przyczynę zastosowania środka zabezpieczającego stanowi:

a) stan psychiczny sprawcy w chwili popełnienia czynu (§ 1 i 2),

³⁰ K. Szczucki, [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 32–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, t. 2, Legalis 2015, teza 5 do art. 45a.

³¹ D. Szeleszczuk, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiaka, Warszawa 2015, Legalis, teza 1 do art. 45a.

³² A. Wilkowska-Plóciennik, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański..., s. 581.

b) rodzaj popełnionego przestępstwa i zaburzenia preferencji seksualnych (pkt 3),

c) rodzaj przestępstwa, zaburzenia osobowości i rodzaj kary (pkt 4).

Materialną przesłanką stosowania środków zabezpieczających jest popełnienie czynu zabronionego w związku z chorobą psychiczną, upośledzeniem umysłowym, innym zakłóceniem czynności psychicznych, z zaburzeniem preferencji seksualnych, zaburzeniem osobowości albo z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

W art. 93c k.k. jest mowa o sprawcy i w piśmiennictwie z faktu tego wysuwa się wniosek, że przesądza to jednoznacznie, iż ma on zastosowanie jedynie do grupy podmiotów wymienionych w art. 18 § 1 k.k., tj. sprawcy pojedynczego, współsprawcy, sprawcy polecającego, a nie można stosować go względem niesprawczych form popełnienia przestępstwa w postaci podżegania i pomocnictwa³³. Jest to pogląd niesłuszny, gdyż lektura kodeksu karnego wskazuje, że ustawodawca używając słowa „sprawca”, wcale nie ogranicza tego pojęcia tylko do form sprawczych, np. w art. 31 § 3 k.k.

Z treści art. 93c k.k. wynika, że każdy środek zabezpieczający może być zastosowany do każdego sprawcy³⁴. W literaturze podkreśla się, że może dojść do całkowitego zerwania merytorycznej więzi między charakterem popełnionego czynu a rodzajem zastosowanego środka zabezpieczającego³⁵. Zasada ta jednak *in praxi* doznaje ograniczenia ze względu na to, że celem środka zabezpieczającego jest zapobieżenie ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a zatem zastosowany środek zabezpieczający musi być tego rodzaju, by spełnił ten cel. Ponadto z mocy wyraźnej regulacji nie dotyczy to najsurowszego środka, jakim jest pobyt w zakładzie psychiatrycznym, którego orzeczenie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 93b § 5 k.k.). Przesłanki jego orzekania określa art. 93g k.k. W myśl tego przepisu sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym:

a) Wobec sprawcy, który popełnił czyn zabroniony w stanie niepoczytalności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym (§ 1 k.k.). Ustawa wymaga, by prawdopodobieństwo, że sprawca popełni ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości, było wysokie. Trafnie zwraca się uwagę w judykaturze, że „Oceny tej przesłanki należy dokonać na podstawie całokształtu zebranych dowodów i okoliczności warunkujących popełnienie badanego czynu. W tym także opinii biegłych psychiatrów, od których należy oczekiwać, że oznaczą stopień prawdopodobieństwa podobnego zachowania (w zbliżonych warunkach) przy-

³³ I. Zduński, *Środki zabezpieczające...*, s. 53.

³⁴ K. Postulski, Glosa do wyroku SN z dnia 6 listopada 2014 r., IV KK 145/14, LEX/el. 2015; L.K. Paprzycki, *Psychiatryczne środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego z 1997 r.*, [w:] *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa prof. L. Gardockiego*, Warszawa 2014, s. 267; A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków...*, s. 115.

³⁵ J. Majewski, *op. cit.*, s. 359.

najmniej w skali najprostszej: „wysokie – mierne – niskie”³⁶ oraz że „Dla prawidłowej oceny stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przez sprawcę ponownie czynu zabronionego o znacznym stopniu społecznej szkodliwości, niezbędnym jest poza specjalistyczną opinią biegłych lekarzy psychiatrów, wypowiadających się w tej kwestii, także dokonanie analizy tego prawdopodobieństwa z uwzględnieniem dotychczasowej linii życia sprawcy, jego uprzedniej karalności oraz obecnej sytuacji życiowej, połączonej z prognozowaniem możliwości zaistnienia okoliczności i warunków sprzyjających zaprzestaniu leczenia i ewentualnie popełnienia przestępstwa. Zawężenie oceny wyłącznie do oceny dokonanej przez lekarzy psychiatrów nie jest natomiast pełną oceną istniejącej prognozy, na którą poza stanem zdrowia sprawcy składają się także inne czynniki życiowe i społeczne”³⁷;

b) wobec sprawcy, który popełnił czyn zabroniony w stanie ograniczonej poczytalności w razie skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym (§ 2);

c) wobec sprawcy skazanego za przestępstwo określone w art. 148, art. 156, art. 197, art. 198, art. 199 § 2 lub art. 200 § 1, popełnione w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych, na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że skazany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych (§ 3).

Orzeczenie tego środka zostało ograniczone do sprawców niepoczytalnych, z ograniczoną poczytalnością w stopniu znacznym oraz sprawców, którzy popełnili enumeratywnie wymienione przestępstwa w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. Co do orzekania tego środka aktualny pozostaje pogląd Sądu Najwyższego, że „Z uwagi na zasadę proporcjonalności pozbawienia wolności do wagi czynu sąd, przed podjęciem decyzji o zastosowaniu środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, powinien przeprowadzić swego rodzaju test przez rozważenie, jaką, gdyby nie stan niepoczytalności sprawcy czynu zabronionego, karę należałoby sprawcy za popełnienie takiego czynu zabronionego, wymierzyć. Tylko w przypadku gdy nie ma wątpliwości, że właściwą karą dla takiego sprawcy za popełnienie zarzucanego mu czynu (gdyby mógł ponosić odpowiedzialność karną) byłaby bezwzględna kara pozbawienia wolności, sąd powinien podjąć decyzję o umieszczeniu takiej osoby w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. W sytuacji gdyby sąd uznał, że karą adekwatną do wagi popełnionego czynu byłaby

³⁶ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 listopada 2000 r., II AKz 258/00, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2000, nr 12, poz. 25.

³⁷ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 18 kwietnia 2001 r., II AKz1 180/01, OSN „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 3, poz. 22.

kara o charakterze wolnościowym, stosowanie tego środka zabezpieczającego mogą uzasadniać wyłącznie szczególne okoliczności tego czynu”³⁸.

5.1. Popelnienie czynu w stanie niepoczytalności

Odesłanie w art. 93c pkt 1 k.k. do art. 31 § 1 k.k. wskazuje jednoznacznie, że chodzi o sprawcę, u którego stwierdzono chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe albo inne zakłócenie czynności psychicznych powodujące, że nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem. Nie ma znaczenia przyczyna zniesienia poczytalności. Nie dotyczy to orzeczenia pobytu w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym, które jest dopuszczalne tylko wobec sprawcy, co do którego umorzono postępowanie z powodu niepoczytalności i istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że popełni on ponownie czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym (art. 93g § 1 k.k.). Zatem nie jest to niedopuszczalne w sytuacji, gdy prawdopodobieństwo to wynika z innego zakłócenia czynności psychicznych. W uzasadnieniu noweli argumentowano, że „Należy bowiem zauważyć, że inne zakłócenie czynności psychicznych, o którym mowa w art. 31 § 1 k.k., ma nieraz charakter fizjologiczny albo jest skutkiem takich zaburzeń ośrodkowego układu nerwowego, które nie są zaburzeniami psychicznymi. Pod tym pojęciem rozumie się zatem nie tylko zaburzenia psychiczne *sensu stricto*, ale też silne emocje, toksemię, skrajne zmęczenie organizmu, zaburzenia neurohormonalne, patologiczne upojenie alkoholowe, odurzenie, także środkami psychotropowymi i narkotycznymi, hipnozę, stany halucynacji, stany pośpiączkowe i po zapaleniu opon mózgowych, zamroczenie wywołane wysoką gorączką albo na tle padaczki czy odurzenie senne, a także zakłócenia będące skutkiem chorób organicznych. Nie ma zatem racjonalnych podstaw, aby stosować najsurowszy środek zabezpieczający wobec osób, których niepoczytalność wynikała z takich przyczyn, tym bardziej że przyczyny te nie będą się poddawać leczeniu psychiatrycznemu”³⁹. W doktrynie podważono tę argumentację, podkreślając, że jednocześnie zdecydowano o tym, że do takiego leczenia (szpitalnego) nadają się sprawcy upośledzeni umysłowo⁴⁰.

5.2. Popelnienie czynu w stanie ograniczonej poczytalności

Podobne znaczenie ma odesłanie w art. 93c pkt 2 k.k. do art. 31 § 2 k.k., z którego wynika, że dotyczy sprawcy cierpiącego na chorobę psychiczną lub upośledzonego umysłowo, albo u którego wystąpiło inne zakłócenie czynności psychicznych powodujące, że w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem miał w znacznym stopniu ograniczoną.

³⁸ Wyrok SN z dnia 5 lutego 2009 r., II KK 252/08, OSN „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 9, poz. 5.

³⁹ Uzasadnienie rządowego..., s. 38.

⁴⁰ T. Kalisz, A. Kwieciński, *op. cit.*, s. 27.

5.3. Skazanie za niektóre przestępstwa w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych

Przesłanka ta została ograniczona do enumeratywnie wymienionych przestępstw, których katalog jest zamknięty (*numerus clausus*), i to w dodatku popełnionych w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych. Chodzi o przestępstwa: zabójstwa (art. 148 k.k.), spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156 k.k.), zgwałcenia (art. 197 k.k.), wykorzystania bezradności lub upośledzenia dla dokonania czynności seksualnej (art. 198 k.k.), nadużycia zależności dla dokonania czynności seksualnej wobec małoletniego art. 199 § 2 k.k.) lub pedofilii (art. 200 § 1 k.k.). Warunkiem orzeczenia środka zabezpieczającego jest skazanie sprawcy, z tym że nie jest uzależnione od rodzaju orzeczonej kary, zwłaszcza od skazania na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zwieszenia jej wykonania. W literaturze przyjmuje się, że nie jest możliwe orzeczenie środka zabezpieczającego pobytu w zakładzie psychiatrycznym wobec takiego sprawcy, jeżeli sąd skazuje sprawcę na inną karę niż kara pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, gdyż zgodnie z art. 93g § 3 k.k., skazując sprawcę określonego w art. 93c pkt 3 k.k. na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka pobyt w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że skazany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej w związku z zaburzeniem preferencji seksualnych⁴¹.

5.4. Skazanie za niektóre przestępstwa popełnione w związku z zaburzeniem osobowości

Katalog przestępstw, których popełnienie w związku z zaburzeniem osobowości może stanowić podstawę orzeczenia środka zabezpieczającego, jest ograniczony do tych, które są określone w rozdziałach: XIX – Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, XXIII – Przestępstwa przeciwko wolności, XXV – Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności lub XXVI – Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, i są przestępstwami umyślnymi. Wskazanie rozdziałów, w których zamieszczone są te przestępstwa, ogranicza ich zakres wyłącznie do przestępstw zgrupowanych w tych rozdziałach. Orzeczenie środka zabezpieczającego nie jest dopuszczalne za każde takie przestępstwo, ale tylko takie, które zostało popełnione w związku z zaburzeniem osobowości. Obie te przesłanki muszą wystąpić łącznie. Nie wystarczy jednak stwierdzenie jakiegokolwiek zaburzenia osobowości, ale tylko o takim charakterze lub nasileniu, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia.

Ponadto orzeczenie środka zabezpieczającego na tej podstawie jest dopuszczalne wobec skazanego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

---

⁴¹ K. Postulski, *op. cit.*

5.5. Skazanie za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka

Orzeczenie środka zabezpieczającego na tej podstawie jest możliwe za każde przestępstwo, o ile zostało popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka.

6. Czas trwania środków zabezpieczających

Środki zabezpieczające – z punktu widzenia czasu ich trwania – są środkami nieoznaczonymi. Zgodnie bowiem z art. 93d §1 k.k. czasu stosowania środka zabezpieczającego nie określa się z góry. W okresie trwania środka zabezpieczającego sprawca jest poddawany odpowiedniemu oddziaływaniu w sposób zależny od przyczyny orzeczenia środka po to, aby nie popełnił ponownie czynu zabronionego. Trwa tak długo, jak jest to konieczne. Sąd uchyla środek zabezpieczający – zgodnie z art. 93b §2 k.k. – w wypadku, gdy dalsze jego stosowanie nie jest już konieczne.

W razie uchylenia środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym sąd może orzec środek zabezpieczający w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii lub terapii uzależnień, z tym że mogą być one kumulowane. W art. 93d § 2 k.k. wyraźnie podkreśla się, że jest możliwe orzeczenie jednego lub więcej z tych środków.

W wypadku gdy środek zabezpieczający został orzeczony obok kary pozbawienia wolności bez warunkowego zwieszenia jej wykonania, sąd ustala potrzebę i możliwości wykonania orzeczonego środka zabezpieczającego nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności (art. 93d § 3 k.k.).

7. Orzekanie środków zabezpieczających po wyroku

W wypadku gdy wobec sprawcy jest wykonywana kara pozbawienia wolności, można orzec środki zabezpieczające w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu, terapii i terapii uzależnień, również do czasu wykonania tej kary, jednak nie wcześniej niż na 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub odbyciem kary pozbawienia wolności (art. 93d § 4 k.k.). W art. 93d § 4 k.k. *expressis verbis* zakres możliwych do zastosowania środków zabezpieczających ograniczono do wyżej wymienionych, tym samym wyłączając pobyt w zakładzie psychiatrycznym. Przesłanki orzekania tych środków są identyczne jak w wypadku wcześniejszego ich stosowania i nie stoi na przeszkodzie fakt, że w trakcie wyrokowania prognoza kryminologiczna sprawcy była pozytywna i w związku z tym nie było podstaw do ich orzeczenia. Przesłanki orzeczenia środka zabezpieczającego muszą istnieć w czasie lub pod koniec wykonywania kary pozbawienia wolności⁴².

⁴² A. Barczak-Oplustil, *Charakter środków...*, s. 116.

Jeżeli sprawca został skazany na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, karę 25 lat pozbawienia wolności lub karę dożywotniego pozbawienia wolności, orzeczony środek zabezpieczający stosuje się po odbyciu kary lub warunkowym zwolnieniu, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 93d § 5 k.k.).

8. Ponowne orzeczenie środka zabezpieczającego

W wypadku gdy po uchyleniu środka zabezpieczającego zachowanie sprawcy wskazuje, że może ponownie popełnić czyn zabroniony, sąd może ponownie orzec ten sam środek zabezpieczający lub inny środek w postaci kontroli miejsca pobytu, terapii i terapii uzależnień, z tym że jest to możliwe nie później niż w ciągu 3 lat od uchylenia środka (art. 93d § 6 k.k.). Orzeczony ponownie środek zabezpieczający nie musi być tożsamy z uprzednio stosowanym, gdyż w art. 93d § 6 k.k. jest mowa o zastosowaniu tego samego środka zabezpieczającego lub innego. Jedynie środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym może być orzeczony tylko wówczas, gdy był wcześniej stosowany. Inne środki mogą być zastosowane po raz pierwszy po uchyleniu uprzednio zastosowanego nawet innego środka. W doktrynie podważa się sens ich orzekania ze względu na brak związku między jego orzeczeniem a popełnionym czynem zabronionym⁴³.

Warunkiem orzeczenia ponownie środka zabezpieczającego jest *verba legis* „konieczność stosowania środków zabezpieczających”, co oznacza, że jest to konieczne, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego, a w zakresie pobytu w zakładzie psychiatrycznym – aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości (*arg. ex. art. 93b § 1 k.k.*). Podstawę ponownego orzeczenia środka zabezpieczającego stanowi ten sam czyn zabroniony, który był podstawą pierwotnego orzeczenia tego środka⁴⁴.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 396.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.

Orzecznictwo

Postanowienie SA w Katowicach z dnia 18 kwietnia 2001 r., II AKz 180/01, OSN, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 3, poz. 22.

---

⁴³ *Ibidem*, s. 117.

⁴⁴ Uchwała SN z dnia 22 listopada 2002 r., I KZP 38/02, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa” 2003, nr 1–2, poz. 3 z uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego; *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2002 r.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2003, nr 1, s. 74–76.

- Postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 listopada 2000 r., II AKz 258/00, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2000, nr 12, poz. 25.
- Uchwała SN z dnia 22 listopada 2002 r., I KZP 38/02, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa” 2003, nr 1–2, poz. 3 z uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego.
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2393, <http://www.sejm.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393> (14.12.2015).
- Wyrok SN z dnia 5 lutego 2009 r., II KK 252/08, OSN, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 9, poz. 5.
- Wyrok SN z dnia 8 grudnia 2004 r., II KK 210/04, OSN, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10, poz. 2.

Opracowania

- Barczak-Oplustil A., *Charakter środków zabezpieczających w nowelizacji Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r. Wprowadzenie do dyskusji*, „Palestra” 2015, nr 7–8.
- Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., Mozgawa M., *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015.
- Góralski P., *Środki zabezpieczające w polskim prawie karnym*, Warszawa 2015.
- Kalisz T., Kwieciński A., *Projektowane zmiany w zakresie stosowania i wykonywania leczniczych środków zabezpieczających (uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw w wersji z 17 kwietnia 2014 r.)*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 83.
- Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 32–116, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, t. 2, Legalis 2015.
- Kodeks karny. Komentarz, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Legalis 2015.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015.
- Lelental S., *Dozór elektroniczny w świetle rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 4 kwietnia 2014 r.*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, nr 83.
- Majewski J., *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.
- Mała encyklopedia medycyny*, t. 2, Warszawa 1989.
- Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, red. W. Wróbel, Kraków 2015.
- Paprzycki L.K., *Psychiatryczne środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego z 1997 r.*, [w:] *Między nauką a praktyką prawa karnego. Księga jubileuszowa prof. L. Gardockiego*, Warszawa 2014.
- Postulski K., *Glosa do wyroku SN z dnia 6 listopada 2014 r.*, IV KK 145/14, LEX/el. 2015.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 30, Poznań 2001.
- Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2002 r.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2003, nr 1.
- Raglewski J., *Przepadek i środki kompensacyjne w projektowanej nowelizacji Kodeksu karnego*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2014, z. specjalny (13).
- System prawa karnego. Środki zabezpieczające*, red. L.K. Paprzycki, t. 7, Warszawa 2012.
- Zduński I., *Nowelizacja środków zabezpieczających w świetle osiągnięć współczesnej psychiatrii*, [w:] *Reforma prawa karnego materialnego i procesowego z 2015 roku. Wybrane zagadnienia*, red. D. Kała, I. Zgoliński, Warszawa 2015.
- Zduński I., *Środki zabezpieczające w projekcie nowelizacji kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 3.

PROTECTIVE MEASURES IN AMENDED CRIMINAL CODE

Abstract: The issue of the article are precautions reformed by the Act of 20 February 2015. The following were discussed: the purpose of precautions, the principles of their predications (the principles of necessity and proportionality), a catalog of precautions, including an electronic control of location, therapy, therapy of addictions, stay in the psychiatric unit, measures of an administrative nature, presumptions to predicate precautions, namely committing a criminal act

in the state of insanity or limited soundness of mind, a conviction for certain offenses in relation to the disorder of sexual preferences or personality disorder, a conviction for an offense committed in connection with alcohol addiction, intoxicant addiction or other substance with similar effect, the duration of precautions, predication of precautions after the sentence and renewed predication of a precaution.

Keywords: OFFENSE, ELECTRONIC CONTROL OF LOCATION, STAY IN THE PSYCHIATRIC UNIT, PRECAUTION, THERAPY, ADDICTION THERAPY